

Monika Kubiak

Literary heritage of medicine – post-conference considerations

Piśmiennicze dziedzictwo medycyny – rozważania pokonferencyjne

Medical Library, Collegium Medicum of the Nicolaus Copernicus University, Bydgoszcz, Poland

Correspondence to: biblio@cm.umk.pl

SUMMARY: “Literary heritage of medicine – post-conference considerations” is a report from the 37th Problem Conference of Medical Libraries, organized by the Medical Library of the Collegium Medicum in Bydgoszcz of the Nicolaus Copernicus University in Toruń, held on September 16–18, 2019 in three locations: Bydgoszcz, Pelplin and Toruń. The article presents scientific and social considerations of this three-day conference, with particular emphasis on delivered, very interesting lectures. The article serves as the summary of the main subject matter of the conference, posing a question whether all the related issues have been sufficiently discussed.

STRESZCZENIE: Artykuł stanowi relację z 37. Konferencji Problemowej Bibliotek Medycznych, zorganizowanej przez Bibliotekę Medyczną Collegium Medicum w Bydgoszczy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, która odbyła się w dniach 16–18 września 2019 r. w trzech lokalizacjach: Bydgoszczy, Pelplinie i Toruniu. Tekst zawiera omówienie wydarzeń naukowych i towarzyszących każdego dnia zjazdu, ze szczególnym uwzględnieniem bardzo interesujących prelekcji i wystąpień sponsorskich. Autorka podsumowuje tematykę poruszoną w trakcie konferencji, jednocześnie zastanawiając się, czy wyczerpano wszystkie związane z nią zagadnienia.

KEYWORDS: medical libraries, old medical books, literary heritage of medicine

This is an open access article under the CC BY-NC-ND license.

On 16–18.09.2019, the 37th Problem Conference of Medical Libraries was held. After 11 years the event returned to Bydgoszcz, although this time it had three locations: Bydgoszcz, Pelplin and Toruń.

The conference "Literary Heritage of Medicine" was organized by the Medical Library of Collegium Medicum of the Nicolaus Copernicus University (Joanna Słomkowska, MA, Deputy Director of the University Library for Medical Library), cooperating with the University Library in Toruń (Krzysztof Nierzwicki, PhD, Director of the University Library of the Nicolaus Copernicus University in Toruń) and the Diocesan Library in Pelplin. For the first time, the main focus of medical libraries conference was placed on an old medical book – analyzed both in the context of collection, storage and development, as well as... appreciation.

The conference was held under the honorary patronage of Prof. Grażyna Odrowąż-Sypniewska, vice-rector of the Nicolaus Copernicus University for Collegium Medicum, and the media patronage was held by EBIB, an information service

for librarians. The Programme Council was composed of: Anna Grygorowicz, M.Sc., Dagmara Budek, MA, Renata Birska, MA, Danuta Dąbrowska-Charytoniuk, MA, Krzysztof Nierzwicki, PhD, Ewa Nowak, MA, Irmina Utrata, MA and Witold Kozakiewicz, M.Sc.

The substantive and administrative side of the conference organization, with the support of the whole team of the Medical Library of Collegium Medicum of the Nicolaus Copernicus University, was supervised by Joanna Słomkowska, MA, Deputy Director of the University Library for Medical Library, in close cooperation with Teresa Krzyżaniak, MA, Head of the Information and Bibliography Department, and Małgorzata Slesar, MA. Monika Kubiak, MA, was responsible for the graphic design, and Krzysztof Brzeziński, MA, was responsible for the IT support. The list of sponsors included companies that have cooperated with Polish medical libraries for years: EBSCO, ABE, Elsevier, Web of Science Group, Wolters Kluwer, Aleph Polska, ProQuest, PWN (IBUK Libra), as well as BMJ, SAGE, Ovid, Edra, BonaSoft, HAN, Thieme Publishers, Splendor and McGraw-Hill.

THE FIRST DAY

Preceded by the Conference of Directors of Academic Libraries of Medical Universities, the 37th Problem Conference of Medical Libraries commenced on 16 September 2019 with a solemn welcome to participants in the conference room of the Holiday Inn Hotel in Bydgoszcz. Invited guests and supporters of the libraries were welcomed by Joanna Słomkowska, MA, and a representative of the university authorities – Prof. Adam Buciuński, Rector's Plenipotentiary for Education of Collegium Medicum in Bydgoszcz. Other speakers included Dagmara Budek, MA, newly elected Chairperson of the Council of Directors of Academic Libraries of Medical Schools, and Krzysztof Nierzwicki, PhD, Director of the University Library of the Nicolaus Copernicus University in Toruń.

Il. 1. The inaugural lecture

The inaugural lecture "Hand colored trepanation, i.e. medicine in the XV–XVIII century graphics" delivered by Prof. Arkadiusz Wagner aroused great interest. As the author highlighted himself, the aim of the lecture was to guide the participants through the history of medicine as seen through the prism of graphic art and to present the evolution of engraving techniques: from woodcut, through gravure and painting effects of mezzotint and aquatint, to experiments with color graphics. The spectacular and enthusiastically delivered

inaugural lecture strongly encouraged more than 80 conference participants to attend subsequent scientific sessions, although the programme of the first day was extremely tight.

Session I, conducted by Anna Grygorowicz, MSc., and Dagmara Budek, MA, began with a speech by Wojciech Ślusarczyk, PhD, from Collegium Medicum of the Nicolaus Copernicus University, introducing the history of the Library of the Pharmacy Museum of the "Pod Łabędziem" Pharmacy in Bydgoszcz, which has volumes devoted to medicine and pharmacy – both books used in the former medical and pharmaceutical practice, which today have the value of historical sources, as well as historiographic studies.

The next speaker was Anna Soborska-Zielińska, MA, from the Chełmno Land Museum who recalled the silhouette of Ludwik Rydygier, with particular emphasis on the Chełmno period in the life of the professor – the clinic run at that time and the scientific achievements of that period.

Bartłomiej Siek, PhD from the Medical University of Gdańsk, presented the "life after life" of the Gdańsk medical and pharmaceutical specialist book collections: the library of Ärztlicher Verein zu Danzig (Gdańsk Medical Society), the book collection of the Pharmacy Museum Chamber at the Gdańsk Branch of the Polish Pharmaceutical Society and the book collection of Professor Michał Reicher, an outstanding anatomist and anthropologist.

Dominika Ludwig, MA, from the Main Medical Library in Warsaw, in her speech entitled "From the bestiary to the atlas of anatomy, i.e. the phenomenon of the body", reviewed examples of the body representation (especially female one) in selected old prints from the collection of the Old Medical Book Department of the Main Medical Library.

At the end of session I, the Library of the Medical University of Gdańsk took the floor, namely Małgorzata Florianowicz, MA, who, on behalf of herself and two co-authors of the lecture (Małgorzata Gorczewska MA and Bartłomiej Siek, PhD), made a presentation about selected cimelia and collections of her mother library. The speech was entitled "They came from Sweden, survived Vilnius and remained after the Nazi fire".

On behalf of sponsors, Luke Turnell from British Medical Journals spoke briefly about the news, presenting the possibilities of BMJ Best Practice and BMJ Learning educational platforms.

The lunch break helped the conference participants to regenerate so they could listen with revived enthusiasm to the lectures given in the course of session II, led by Scholastyka Baran, PhD, and Renata Birska, MA.

The session was inaugurated by a speech by Joanna Stawińska, MA, from the Medical University of Łódź: "A stopover in

Łódź or London...? Former medical books collections in two European cities". The lecture presented the Information and Library Centre in Łódź against the background of medical institutions operating in London (among others, the Royal Society of Medicine and London School of Hygiene & Tropical Medicine Library).

Anna Zbijowska, MA, from Collegium Medicum of the Jagiellonian University in Kraków, presented a historical, unique collection of journals from the Library of Collegium Medicum of the Jagiellonian University in Kraków, initiated at the turn of the 18th and 19th century, as well as a project carried out there in the field of popularization of science, under which medical journals from the 19th and early 20th century are maintained, rebound and bound.

A slightly different topic was taken up by Agnieszka Czarnecka, MA (co-author of the lecture: Irmina Utrata, MA) from the Medical University of Warsaw. The speaker focused not only on former medical collections from the years 1611–1923 (history of publications, biographies of authors or the editorial and artistic side), but above all on digitization works carried out within the Digital Library of the Medical University of Warsaw.

Session II was summarized by the lecture of Ewa Nowak, MA, from the Medical University of Silesia: "An old medical book in a modern academic library", demonstrating both brighter and darker sides of storing and developing historical sources in medical libraries.

At the end of the session, the latest news about medical databases was presented successively by representatives of EBSCO (Damian Piera), Elsevier (Michał Krupa) and PWN (Jakub Meller).

After the afternoon coffee, the last, third session of the first day of the conference, led by Danuta Dąbrowska-Charytoniuk, MA, and Irmina Utrata, MA, was commenced with the memory of the outstanding directors of medical libraries who have contributed significantly to Polish librarianship: Aniela Piotrowicz from the former Medical Academy in Poznań and Józefa de Laval from the former Medical Academy in Gdańsk, warmly and in a broader perspective presented by Anna Grygorowicz, MA, the current director of the Main Library of Gdańsk Medical University.

Another, less personal recollection of Anna Uryga, MA, from the Medical Library of Collegium Medicum of the Jagiellonian University referred to 20 years of good cooperation on the creation of the National Catalogue of Scientific Libraries NUKAT (co-authors: Elżbieta Bohatkiewicz, MA, Jolanta Cieśla, MA, Mariusz Ligenza, MA, Grzegorz Zajac, PhD). The speaker discussed the atmosphere accompanying the construction of the framework cooperation of scientific libraries on co-

cataloguing and reminded about the people who have made a huge contribution to this work.

At the end of the session, representatives of the Medical University of Gdańsk addressed the audience for the fourth time. Natalia Wiśniewska, MA, and Agnieszka Milewska, MA, discussed the first in Poland open research data from medical libraries which jointly implement the project "Polish Medical Platform – portal for knowledge and research potential management".

Witold Kozakiewicz, M.Sc., took the floor for a few minutes; he shared the latest news about the European Association for Health Information and Libraries and the EAHIL conference which will be organized by the Information and Library Centre of the Medical University of Łódź in 2020.

Sponsorship speeches were presented by representatives of Ovid (Katarzyna Czerwińska) and Thieme Publishers (Uwe Stehle).

The culmination of the first day of the conference was a gala dinner at the Maestra restaurant in the Opera Nova building, preceded by a lovely walk on the banks of the Brda River and a walk through the Old Town of Bydgoszcz.

THE SECOND DAY

The subsequent day passed partly on the trip: coaches took the conference participants to the Bishop Jan Bernard Szlaga Diocesan Library in Pelplin. One could admire the only fully preserved copy of the Gutenberg Bible (il. 2) which was presented with great knowledge by Krzysztof Nierzwicki, PhD, from the University Library in Toruń, visit the Diocesan Museum with a beautiful collection of sacred sculptures, and even – despite the renovation works still in progress – the Cathedral of the Assumption of the Blessed Virgin Mary.

Apart from the pleasure for the eye and the spirit, the scientific part was not neglected. The first on that day, and the fourth in turn, session, conducted by Dominika Sidorska, MA, and Witold Kozakiewicz, M.Sc., within hospitable walls of the Diocesan Library, was initiated by a lecture by Anasztazja Śniechowska-Karpińska, PhD (written together with Renata Birska, MA) from the Main Library of the Medical University of Lublin concerning the outline of healing arts, i.e. historical medical collections in the resources of the Lublin Virtual Library. It is a collective undertaking of institutions from the Lublin and Zamość regions: The City of Lublin, the City of Zamość, three universities in Lublin – John Paul II Catholic University of Lublin, Maria Curie-Skłodowska University and Medical University of Lublin, as well as H. Łopaciński Regional Public Library in Lublin and H. Łopaciński Municipal Public Library in Lublin and S. K. Zamoyski Library.

Il. 2. Fully preserved copy of the Gutenberg Bible in the Bishop Jan Bernard Szlaga Diocesan Library in Pelplin

The speech by Mateusz Zimny, MA, from the John Paul II Pontifical University in Krakow, about the Code of the Holy Spirit Nuns from the collection of the Jagiellonian Library, concerning the treatment of body and spirit in hospital at Wola Duchacka, Krakow, turned out to be extremely interesting and scientifically valuable. It is the oldest and one of the few manuscripts remaining from this monastery.

Equally (if not more) interesting was the discussion of the most interesting medical prints from the XV and XVI century from the collection of the Library of the Higher Theological Seminary of the Warmia Metropolis "Hosianum", presented by priest Tomasz Garwolinski PhD – the director of the library which has definitely good reasons to boast about. It has in its collections the incunabula *Regimen sanitatis* composed by Maino de Maineri and XVI century prints of works by Hippocrates, Pliny the Elder, Girolam Fracastor, Jean-François Fernel and Andreas Vesalius.

We learned more about the XVI century Vesalius's treatise from the lecture of a subject matter expert – Krzysztof Nierzwicki, PhD, from the Nicolaus Copernicus University Library in Toruń. The presentation of "Andreas Vesalius's treatise on the construction of the human body – *De humani corporis fabrica*" focused on the presence in Polish libraries of the first two editions of the work, printed in 1543 and 1555 in the typographical office of Johannes Oporinus in Basel (in Poland there are 19 copies of the work).

Extremely vivid, mainly because of the illustrations, was the speech of Patrycja Kurowska, MA in Pharmacy, from the Main Medical Library in Warsaw (co-author: Wojciech Giermaziak, PhD in Natural Sciences), devoted to herbariums over the centuries and to curiosities and mysteries hiding behind these compendia of medical knowledge. The speaker presented stories about strange and hilarious measures which will cause disgust rather than hope to relieve ailments in today's audience.

Aneta Cybulska, MA (co-author of the lecture: Magdalena Jonko, MA) referred to special collections of the Library of the Medical University of Wrocław in her lecture "From the work of the court physician of King Zygmunt I – A. Gazio to the exlibris of the pioneer of thoracic surgery – W. Bross" presenting not only 19th century magazines and books in Polish and German, but also manuscripts, old prints and exlibris.

Subsequently, Piotr Paluchowski, PhD, from the Medical University of Gdańsk, presented the history of combating smallpox in eighteenth-century Gdańsk, taking into account the then publications on variolization and their public perception.

The Pelplin session was concluded with speeches of the sponsors: Clarivate (Marcin Kapczyński), ProQuest (Agnieszka Studencka) and McGraw-Hill (Aleksandra Starzyk).

After lunch – and an extraordinary meal in the former refectory of the monastery – and a visit to the Cathedral of the Assumption of the Blessed Virgin Mary with perfectly prepared, committed guides, the conference participants began their journey back to Bydgoszcz. On their way they stopped for a rustic dinner at the Gazdówka tavern.

THE THIRD DAY

The third day of the conference was organized in the University Library in Toruń. The morning session, chaired by Anna Uryga, MA, and Ewa Nowak, MA, was unusually started by sponsorship lectures – prepared by representatives of Elsevier (Małgorzata Warmińska-Marczak), UpToDate (Krzysztof Rudziński) and BonaSoft (Piotr Marcinkowski).

The first scientific presentation was a lecture by Maria Michalska, PhD, from the Gdańsk Library of the Polish Academy of Sciences on making historical books available on the example of medical collections from Heinrich Schwartzwald's collection.

Written sources of information in the field of occupational medicine – the magazine of "Medycyna Pracy", published in print (for 70 years now) and in electronic form, playing a special informative and integrating role in the Polish medical community – was presented by Jolanta Przyłuska, PhD from the Institute of Occupational Medicine in Łódź.

While focusing on Polish periodicals, Scholastyka Baran, PhD (co-author of the lecture: Anna Bujko, PhD) from the University of Warmia and Mazury in Olsztyn discussed the problem of human health in "Przegląd Weterynaryjny", a scientific journal published in the years 1886–1939 in Lviv and touching, apart from veterinary issues, also topics concerning the human health situation.

Addressing veterinary issues, Julia Możdżeń, PhD, presented historical veterinary literature in the collections of the University Library of the Nicolaus Copernicus University in Toruń (16th–18th century) – for example, the 16th-century edition of the *Farm Books* by Italian author Piotr Crescentyn living in years 1233–1320 (this is the first farm guide published in Polish) or the first edition of *Hippika* by Krzysztof Monwid Dorohostajski from 1603.

The last, fifth session of the conference was closed with a lecture by Marta Czyżak, PhD, from the University Library of the Nicolaus Copernicus University in Toruń. The speech re-

ferred to one of the oldest manuscripts in the library's collection – *Prognostica Gallieni*, a code from the first quarter of the 13th century, coming from the book collection of the former Cistercian abbey in Pelplin. The speaker made a substantive and provenance analysis of the work.

However, the end of the scientific sessions did not mean the end of the conference. The participants could still enjoy a special exhibition entitled "Medicine in an Old Book", which was hosted by Andrzej Mycio, PhD, and Julia Możdżeń, PhD, from the University Library of the Nicolaus Copernicus University in Toruń, and which consisted mainly of old prints and several manuscripts (including two medieval ones) on medical and veterinary subjects.

The unusual location of the conference in three cities – Bydgoszcz, Pelplin and Toruń – although more difficult logistically, turned out to be a good idea. The solemn summary of the 37th Problem Medical Libraries Conference did not go without thanks, flowers and congratulations to the organizers, but – despite the three days of the meeting – the participants felt a certain crave for more. In 2019, for the first time, issues related to the literary legacy of medicine were discussed, which are still worth returning to. There should definitely be enough research material in Polish medical libraries.

II. 3. The Diocesan Museum in Pelplin

II. 4. The special exhibition "Medicine in an Old Book"

II. 5. The solemn summary of the 37th Problem Medical Libraries Conference

W dniach 16–18.09.2019 r. odbyła się 37. Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych. Wydarzenie po 11 latach powróciło do Bydgoszczy, choć tym razem miało aż trzy lokalizacje: Bydgoszcz, Pelplin i Toruń.

Organizatorem konferencji „Piśmiennicze dziedzictwo medycyny” była Biblioteka Medyczna Collegium Medicum Uniwersytetu Mikołaja Kopernika (mgr Joanna Słomkowska, zastępca dyrektora Biblioteki Uniwersyteckiej ds. Biblioteki Medycznej), współpracująca z Biblioteką Uniwersytecką w Toruniu (dr Krzysztof Nierzwicki, dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej UMK w Toruniu) oraz Biblioteką Diecezjalną w Pelplinie. Po raz pierwszy tematem przewodnim konferencji bibliotek medycznych stała się dawna książka medyczna – analizowana zarówno w kontekście gromadzenia, przechowywania czy opracowywania, jak i... docenienia.

Patronat honorowy nad konferencją objęła prof. dr hab. Grażyna Odrowąż-Sypniewska, prorektor UMK ds. Collegium Medicum, a patronat medialny sprawował EBIB, serwis informacyjny dla bibliotekarzy. W Radzie Programowej zasiedli: mgr inż. Anna Grygorowicz, mgr Dagmara Budek, mgr Renata Birska, mgr Danuta Dąbrowska-Charytoniuk, dr Krzysztof Nierzwicki, mgr Ewa Nowak, mgr Irminda Utrata oraz mgr inż. Witold Kozakiewicz. Merytoryczną i administracyjną stroną organizacji konferencji, przy wsparciu całego zespołu Biblioteki Medycznej CM UMK, zajęła się mgr Joanna Słomkowska, zastępca dyrektora Biblioteki Uniwersyteckiej ds. Biblioteki Medycznej, w ścisłej współpracy z mgr Teresą Krzyżaniak, kierownikiem Działu Informacyjno-Bibliograficznego, i mgr Małgorzatą Slesar. Za oprawę graficzną odpowiadała mgr Monika Kubiak, a za opiekę informatyczną – mgr inż. Krzysztof Brzeziński. Wśród sponsorów znalazły się firmy od lat współpracujące z polskimi bibliotekami medycznymi: EBSCO, ABE, Elsevier, Web of Science Group, Wolters Kluwer, Aleph Polska, ProQuest, PWN (IBUK Libra), jak również BMJ, SAGE, Ovid, Edra, BonaSoft, HAN, Thieme Publishers, Splendor czy McGraw-Hill.

DZIEŃ PIERWSZY

Poprzedzona Konferencją Dyrektorów Bibliotek Akademickich Uczelni Medycznych, właściwa 37. Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych rozpoczęła się 16 września 2019 r. uroczystym powitaniem uczestników w sali konferencyjnej hotelu Holiday Inn w Bydgoszczy. Zaproszonych gości i sympatyków bibliotek witali mgr Joanna Słomkowska oraz przedstawiciel władz uczelni – prof. dr hab. Adam Buciuński, pełnomocnik rektora ds. kształcenia Collegium Medicum w Bydgoszczy. Głos zabrali także mgr Dagmara Budek, nowo wybrana przewodnicząca Rady Dyrektorów Bibliotek Akademickich Uczelni

Medycznych, i dr Krzysztof Nierzwicki, dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej UMK w Toruniu.

Wygłoszony przez prof. dr. hab. Arkadiusza Wagnera wykład inauguracyjny „Trepanacja ręcznie kolorowana, czyli o medycynie w grafice XV–XVIII wieku” spotkał się z dużym zainteresowaniem. Jak zaznaczył sam autor, celem wykładu było poprowadzenie uczestników konferencji przez historię medycyny widzianą przez pryzmat sztuki graficznej i przybliżenie ewolucji technik rytowniczych: od drzeworytu, przez wklęsłodruki i malarskie efekty mezzotinty i akwatinty, po eksperymenty z grafiką kolorową. Barwny i wygłoszony ze swadą wykład inauguracyjny zdecydowanie zachęcił ponad 80 uczestników konferencji do udziału w kolejnych sesjach naukowych, chociaż program pierwszego dnia był wyjątkowo napięty.

Il. 1. Wykład inauguracyjny

Sesję I, prowadzoną przez mgr inż. Annę Grygorowicz i mgr Dąmę Budek, rozpoczęło wystąpienie dr. Wojciecha Ślusarczyka z Collegium Medicum UMK, przybliżające zebranych historię Biblioteki Muzeum Farmacji Apteki „Pod Łabędziem” w Bydgoszczy, która posiada woluminy poświęcone medycynie i farmacji – zarówno książki używane w dawnej praktyce medycznej i farmaceutycznej, mające dziś walor źródeł historycznych, jak i opracowania o charakterze historiograficznym.

Jako kolejna wystąpiła mgr Anna Soborska-Zielińska z Muzeum Ziemi Chełmińskiej, która przypomniała sylwetkę Ludwika Rydygiera, ze szczególnym uwzględnieniem chełmińskiego okresu życia profesora – prowadzonej wówczas kliniki i powstałego wtedy dorobku naukowego.

Dr Bartłomiej Siek z Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego przedstawił „życie po życiu” gdańskich księgozbiorów fachowych z zakresu medycyny i farmacji: biblioteki Ärztlicher Verein zu Danzig (Gdańskiego Towarzystwa Lekarskiego), księgozbioru Izby Muzealnej Farmacji przy Oddziale Gdańskim Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego oraz księgozbioru prof. Michała Reichera, wybitnego anatoma i antropologa.

Z kolei mgr Dominika Ludwig z Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie w wystąpieniu zatytułowanym „Od bestiariusza do atlasu anatomii, czyli fenomeny ciała” przyjrzała się przykładom reprezentacji ciała (zwłaszcza kobiecego) w wybranych starodrukach ze zbiorów Działu Starej Książki Medycznej GBL.

Na koniec I sesji powróciła Biblioteka Uniwersytetu Medycznego w Gdańsku, a konkretnie – mgr Małgorzata Florianowicz, która w imieniu swoim i dwójki współautorów referatu (mgr Małgorzaty Gorczewskiej i dr. Bartłomieja Sieka) opowiedziała o wybranych cymeliach i kolekcjach swojej macierzystej biblioteki. Wystąpienie nosiło tytuł „Przypłynęły ze Szwecji, ocalały z Wilna i pozostały z hitlerowskiej pożogi”.

W imieniu sponsorów z krótkim omówieniem aktualności wystąpił Luke Turnell z British Medical Journals, który przedstawił możliwości platform edukacyjnych BMJ Best Practice i BMJ Learning.

Przerwa obiadowa pomogła uczestnikom konferencji zregenerować siły, mogli więc z nowym zapałem wysłuchać referatów wygłaszanych podczas sesji II, prowadzonej przez dr inż. Scholastykę Baran i mgr Renatę Birska.

Sesję zainaugurowało wystąpienie mgr Joanny Stawińskiej z Uniwersytetu Medycznego w Łodzi: „Przystanek Łódź czy Londyn...? Dawne księgozbiory medyczne w dwóch europejskich miastach”. Prelekcja ukazała Centrum Informacyjno-Biblioteczne w Łodzi na tle instytucji medycznych działających w Londynie (m.in. The Royal Society of Medicine i London School of Hygiene & Tropical Medicine Library).

Mgr Anna Zbijowska z Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie zaprezentowała historyczną, unikatową kolekcję czasopism Biblioteki CM UJ, zapoczątkowaną na przełomie XVIII i XIX w, oraz realizowany tamże projekt z zakresu działalności upowszechniającej naukę, w ramach którego konserwacji, przeprawie i oprawie poddaje się czasopisma medyczne pochodzące z XIX i początku XX w.

Nieco odmienny temat podjęła mgr Agnieszka Czarnecka (współautor referatu: mgr Irmina Utrata) z Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego. Prelegentka skupiła się nie tylko na dawnych zbiorach medycznych z lat 1611–1923 (historii publikacji, biografiach twórców czy stronie wydawniczej i artystycznej), ale przede wszystkim na pracach digitalizacyjnych prowadzonych w ramach Biblioteki Cyfrowej WUM.

Sesję II podsumował referat mgr Ewy Nowak ze Śląskiego Uniwersytetu Medycznego: „Stara książka medyczna we współczesnej bibliotece akademickiej”, pokazujący zarówno jaśniejsze, jak i ciemniejsze strony przechowywania i opracowywania źródeł historycznych w bibliotekach medycznych.

Na koniec sesji najnowsze wieści o bazach medycznych zaprezentowali kolejno przedstawiciele firmy EBSCO (Damian Piera), Elsevier (Michał Krupa) oraz PWN (Jakub Meller).

Po popołudniowej kawie ostatnią, trzecią sesję pierwszego dnia konferencji, prowadzoną przez mgr Danutę Dąbrowską-Charytoniuk i mgr Irminę Utratę, rozpoczęło wspomnienie o wybitnych, zasłużonych dla polskiego bibliotekarstwa dyrektorkach bibliotek medycznych: Anieli Piotrowicz z dawnej Akademii Medycznej w Poznaniu oraz Józefie de Laval z dawnej Akademii Medycznej w Gdańsku, ciepło i w szerszej perspektywie przedstawione przez mgr inż. Annę Grygorowicz, obecną dyrektorkę Biblioteki Głównej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego.

Kolejne, już mniej osobiste wspomnienia mgr Anny Urygi z Biblioteki Medycznej CM UJ dotyczyły 20 lat dobrej współpracy nad tworzeniem Narodowego Katalogu Bibliotek Naukowych NUKAT (współautorzy: mgr Elżbieta Bohatkiewicz, mgr Jolanta Cieśla, mgr Mariusz Ligenza, dr Grzegorz Zajęc). Prelegentka opowiedziała o atmosferze towarzyszącej budowie ramowej współpracy bibliotek naukowych nad współkatalogowaniem i przypominały o ludziach, którzy wnieśli ogromny wkład w to dzieło.

Pod koniec sesji wystąpili po raz czwarty przedstawiciele Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego. Mgr Natalia Wiśniewska i mgr Agnieszka Milewska omówiły pierwsze w Polsce biblioteczne otwarte dane badawcze pochodzące z bibliotek medycznych, które realizują projekt „Polska Platforma Medyczna – portal do zarządzania wiedzą i potencjałem badawczym”.

Na kilka minut głos zabrał mgr inż. Witold Kozakiewicz; przekazał on najnowsze wieści o European Association for Health Information and Libraries oraz konferencji EAHIL, którą w 2020 r. organizuje Centrum Informacyjno-Biblioteczne Uniwersytetu Medycznego w Łodzi.

Wystąpienia sponsorskie zaprezentowali przedstawiciele firm Ovid (Katarzyna Czerwińska) i Thieme Publishers (Uwe Stehle).

Il. 2. Zachowany w całości egzemplarz Biblii Gutenberga w Bibliotece Diecezjalnej im. Biskupa Jana Bernarda Szłagi w Pelplinie

Ukoronowaniem pierwszego dnia konferencji stała się uroczysta kolacja w restauracji Maestra w gmachu Opery Nova, poprzedzona uroczym spacerem nad brzegiem Brdy i przejściem przez bydgoskie Stare Miasto.

DRUGI DZIEŃ

Kolejny dzień upłynął częściowo w podróży: autokary zabrały uczestników konferencji do Biblioteki Diecezjalnej im. Biskupa Jana Bernarda Szłagi w Pelplinie. Można było podziwiać jedyny zachowany w całości egzemplarz Biblii Gutenberga (il. 2), o którym z wielkim znanstwem opowiadał dr Krzysztof Nierzwicki z Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu, zwiedzić Muzeum Diecezjalne z przepiękną kolekcją rzeźb sakralnych, a nawet – mimo wciąż trwających, choć będących na ukończeniu prac remontowych – katedrę Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny.

Prócz przyjemności dla oka i ducha nie zapomniano o części naukowej. Pierwszą w tym dniu, a czwartą z kolei sesję, prowadzoną przez mgr Dominikę Sidorską i mgr. inż. Witolda Kozakiewicza w gościnnych progach Biblioteki Diecezjalnej, zapoczątkował referat dr Anastazji Śniechowskiej-Karpińskiej (napisany wraz z mgr Renatą Birska) z Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Lublinie, traktujący o rysie sztuk leczenia, czyli o historycznych zbiorach medycznych w zasobach Lubelskiej Biblioteki Wirtualnej. Jest to wspólne przedsięwzięcie instytucji z Lubelszczyzny i Zamojszczyzny: Miasta Lublin, Miasta Zamość, trzech lubelskich uniwersytetów – Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego im. Jana Pawła II, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej i Uniwersytetu Medycznego w Lublinie, a także Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie oraz Książnicy Zamojskiej im. S. K. Zamojskiego.

Niezwykle ciekawe i cenne naukowo okazało się wystąpienie mgr. Mateusza Zimnego z Uniwersytetu Papieskiego Jana

Pawła II w Krakowie o *Kodeksie mniszek Ducha Świętego* ze zbiorów Biblioteki Jagiellońskiej, dotyczącym leczenia ciała i ducha w duchackim szpitalu w Krakowie. To najstarszy i jeden z niewielu rękopisów, jakie pozostały po owym klasztorze.

Równie (jeśli nie bardziej) zajmujące było omówienie najciekawszych druków medycznych z XV i XVI w. ze zbiorów Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej „Hosianum”, zaprezentowane przez ks. dr. Tomasa Garwolińskiego – dyrektora biblioteki, która zdecydowanie ma się czym pochwalić. Posiada bowiem w swoich zbiorach inkunabuł *Regimen sanitatis* Maino de Mainieriego czy XVI-wieczne druki dzieł Hipokratesa, Pliniusza Starszego, Girolama Fracastora, Jean-François Fernela i Andreasa Vesaliusa.

Więcej o XVI-wiecznym traktacie Vesaliusa dowiedzieliśmy się z wykładu znawcy tematu – dr. Krzysztofa Nierzwickiego z Biblioteki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Wystąpienie „Andreasa Vesaliusa traktat o budowie ciała ludzkiego – *De humani corporis fabrica*” koncentrowało się na obecności w bibliotekach polskich dwu pierwszych edycji dzieła, wydrukowanych w 1543 i 1555 r. w oficynie typograficznej Johanna Oporinusa w Bazylei (w Polsce przechowywane jest 19 egzemplarzy).

Niezwykle barwne, przede wszystkim ze względu na ilustracje, było wystąpienie mgr farm. Patrycji Kurowskiej z Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie (współautor: dr n. przyr. Wojciech Giermaziak), poświęcone zielnikom na przestrzeni wieków oraz ciekawostkom i tajemnicom, które skrywają owe kompendia wiedzy medycznej. Prelegentka zaprezentowała opowieści o środkach dziwnych, zabawnych i takich, które w dzisiejszym odbiorcy wywołają raczej wstręt niż nadzieję na uśmierzanie dolegliwości.

O kolekcji zbiorów specjalnych Biblioteki Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu opowiedziała mgr Aneta Cybulska (współautor referatu: mgr Magdalena Jonko) w prelekcji „Od dzieła lekarza nadwornego króla Zygmunta I A. Gazio do eks-

librisu pioniera torakochirurgii W. Brossa”, omawiającej nie tylko XIX-wieczne czasopisma i książki w językach polskim i niemieckim, ale także rękopisy, starodruki i ekslibrisy.

Następnie dr Piotr Paluchowski z Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego zajmując przedstawiał dzieje walki z ospą w XVIII-wiecznym Gdańsku, uwzględniając ówczesne publikacje na temat wariolizacji i ich społeczny odbiór.

Sesję pelplińską zakończyły wystąpienia sponsorów: Clarivate (Marcin Kapczyński), ProQuest (Agnieszka Studencka) oraz McGraw-Hill (Aleksandra Starzyk).

Po obiedzie – a niecodziennie jada się w byłym refektarzu klasztoru – i zwiedzaniu katedry Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny z doskonale przygotowanymi, zaangażowanymi przewodnikami uczestnicy konferencji rozpoczęli podróż powrotną do Bydgoszczy. Po drodze zatrzymano się na rustykalną kolację w karczmie Gazdówka.

TRZECI DZIEŃ

Trzeci dzień konferencji zorganizowano w Bibliotece Uniwersyteckiej w Toruniu. Poranną sesję, prowadzoną przez mgr Annę Urygę i mgr Ewę Nowak, nietypowo rozpoczęły prelekcje sponsorskie – przygotowane przez przedstawicieli firm Elsevier (Małgorzata Warmińska-Marczak), UpToDate (Krzysztof Rudziński) i BonaSoft (Piotr Marcinkowski).

Pierwszym wystąpieniem naukowym była prelekcja dr Marii Michalskiej z Biblioteki Gdańskiej PAN, traktująca o udostępnianiu księgozbiorów historycznych na przykładzie zbiorów medycznych z kolekcji Heinricha Schwartzwalda.

Piśmiennicze źródła informacji z zakresu medycyny pracy – czasopismo „Medycyna Pracy”, ukazujące się drukiem (już od 70 lat) i w formie elektronicznej, odgrywające w polskim środowisku medycznym szczególną rolę informacyjną i zarazem integracyjną – przybliżyła dr Jolanta Przyłuska z Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi.

Pozostając przy polskich periodykach, dr inż. Scholastyka Baran (współautor referatu: dr Anna Bujko) z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie omówiła problem zdro-

wia człowieka na łamach „Przeglądu Weterynaryjnego”, czasopisma naukowego wydawanego w latach 1886–1939 we Lwowie i poruszającego, prócz kwestii weterynaryjnych, także tematy dotyczące sytuacji zdrowotnej człowieka.

Nie odchodząc od zagadnień weterynarii, dr Julia Możdżeń przedstawiła historyczne piśmiennictwo weterynaryjne w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej UMK w Toruniu (XVI–XVIII w.) – przykładowo XVI-wieczne wydanie *Ksiąg o gospodarstwie* żyjącego w latach 1233–1320 włoskiego autora Piotra Crescentyna (to pierwszy wydany w języku polskim poradnik gospodarczy) czy pierwsze wydanie *Hippiki* Krzysztofa Monwida Dorohostajskiego z 1603 r.

Ostatnią, piątą sesję konferencji zamknął wykład dr Marty Czyżak z Biblioteki Uniwersyteckiej UMK w Toruniu. Wystąpienie dotyczyło jednego z najstarszych rękopisów w zbiorach biblioteki – *Prognostica Gallieni*, kodeksu z pierwszej ćwierci XIII w., pochodzącego z księgozbioru dawnego opactwa cystersów w Pelplinie. Prelegentka dokonała analizy treściowej i proveniencyjnej dzieła.

Zakończenie sesji naukowych nie oznaczało jednak końca konferencji. Na uczestników czekała jeszcze, złożona głównie ze starych druków i kilku rękopisów (w tym dwóch średniowiecznych) o tematyce medycznej i weterynaryjnej, wystawa okolicznościowa „Medycyna w dawnej książce”, po której oprowadzali dr Andrzej Mycio i dr Julia Możdżeń z Biblioteki Uniwersyteckiej UMK w Toruniu.

Nietypowe rozlokowanie konferencji w trzech miastach – Bydgoszczy, Pelplinie i Toruniu – choć trudniejsze logistycznie, okazało się dobrym pomysłem. Uroczyste podsumowanie 37. Konferencji Problemowej Bibliotek Medycznych nie obyło się bez podziękowań, kwiatów i gratulacji składanych na ręce organizatorów, jednak – mimo trzech dni obrad – uczestnicy odczuwali pewien niedosyt. W 2019 r. po raz pierwszy pochyłono się bowiem nad zagadnieniami związanymi z piśmienniczym dziedzictwem medycyny, do których warto jeszcze powrócić. Materiału badawczego w polskich bibliotekach medycznych zabraknąć nie powinno.

II. 3. Muzeum Diecezjalne w Pelplinie

II. 4. Wystawa okolicznościowa "Medycyna w dawnej książce"

II. 5. Uroczyste podsumowanie 37. Konferencji Problemowej Bibliotek Medycznych